

AMAÇ-SONUÇ CÜMLESİ

Bir cümlede belirtilen eylemin hangi amaçla gerçekleştirildiğinin verildiği cümlelere “amaç-sonuç cümleleri” denir.

- Cümle içinde genellikle “için, diye, üzere” gibi edatlar bulunur.

ÖRNEK:

Projelerin çalışma stilini öğrenmek için bol bol makale okumalısın.

KOŞUL CÜMLESİ

Herhangi bir durumun gerçekleşmesinin başka bir durumun gerçekleşmesine bağlı olduğu cümlelere “koşul (şart)cümleleri” denir.

- Şart cümlelerinde genellikle “-se / -sa” şart eki bulunur. Ancak bu ekin bulunmadığı cümlelerde de şart anlamı görülebilir.

ÖRNEK:

Projeye katılmak istiyorsan düzenli çalışman gerek.

NEDEN-SONUÇ CÜMLESİ

Sebeup-sonuç cümleleri, bir eylemin veya durumun gerçekleşmesinin “nedenini” ve bu nedene bağlı olarak ortaya çıkan “sonuçları” içinde barındıran cümlelerdir. Dikkat edilirse amaç-sonuç cümleleri ile karıştırılmaz.

- Cümle içinde genellikle “için, -den, -diğinden, ile” gibi ekler ve edatlar bulunur.

ÖRNEK:

Bilimsel süreçler en iyi makalelerde verildiğinden işe makaleyle başlamalısın.

ÖZNEL-NESNEL ANLATIM

- Özne cümleler; söyleyenin kişisel görüşünü, duygusunu veya beğenisini içerir. Doğruluğu veya yanlışlığı kişiden kişiye değişeceği için kanıtlanamaz.
- Nesnel cümleler kişiden kişiye değişemeyecek olan, doğruluğu veya yanlışlığı kanıtlanabilir cümlelerdir.

ÖRNEK:

1918 yılında yayın hayatına başlayan Diken dergisinin yazı heyetinde usta denemeci Nurullah Ataç' bulunmaktadır. (Özne)

Cumhuriyet Dönemi'nde yayımlanan Marko Paşa adlı mizah dergisinde de Sabahattin Ali, Rıfat Ilgaz gibi edebiyatçılar yer almıştır. (Nesnel)

DOĞRUDAN-DOLAYLI ANLATIM

- Başkasına ait bir sözün hiç değiştirilmeden aktarılmasına "doğrudan anlatım" denir.
- Başkasından alınan sözün cümledeki yargıyı değiştirmeden kendi sözcüklerimizle aktarılmasına ise "dolaylı anlatım" denir.

ÖRNEK:

Son günlerde onu yorgun gördüğünü söyledi.
(Dolaylı Anlatım)

Yorgunluğun ilacı stresi mutlaka azaltmaktır, dedi.
(Doğrudan Anlatım)

TANIM CÜMLESİ

Bir kavramın veya varlığın anlatıldığı cümleye "... nedir?" sorusu sorulduğunda cevap alınabiliyorsa bu cümle "tanım cümlesi"dir.

- "...nasıldır?" sorusunun cevabı tanım değildir, bu ikisi birbirine karıştırılmamalıdır.

ÖRNEK:

Kodlama, bir bilgisayara ya da elektronik devreye kolayca işlem yaptırmak için yazılan komut dizisidir.

KARŞILAŞTIRMA CÜMLESİ

Karşılaştırma cümleleri, en az iki farklı varlığı, olayı, durumu ya da kavramı benzerlik veya farklılıklarıyla kıyaslayan cümlelerdir.

ÖRNEK:

Yeni resimler, yeni eşyalar ve yeni insanlar eskisinden daha güler yüzlüler.

AŞAMALI DURUM CÜMLESİ

Anlatılan şeyin belirli aşamalardan, durumlardan geçerek süreç içinde yavaş yavaş gerçekleştiği cümlelere "aşamalı durum bildiren cümle" denir.

ÖRNEK:

Hastalığı gün geçtikçe iyiye gidiyordu.

AÇIKLAMA CÜMLESİ

Bir kavram, durum ya da olguyla ilgili bilgi vermek amacıyla kurulan cümlelere "açıklama cümlesi" denir.

ÖRNEK:

90 desibelin üzerindeki gürültülerin insan sağlığına zararlı olduğu, 140 desibeli aşan gürültülerin ise ciddi beyin tahribatı yaptığı bilinmektedir.

SİTEM, HAYIFLANMA, PİŞMANLIK, YAKINMA

Sitem cümlelerinde "bir kişiye karşı duyulan kırgınlık vb. duygular" dile getirilirken **hayıflanma cümlelerinde** "yapılmayan bir şeyden duyulan üzüntü" söz konusudur. **Pişmanlık cümlelerinde** ise hayıflanmaktan farklı olarak "yapılan bir şeyden duyulan üzüntü" anlamı vardır. Yine **yakınma cümlelerinde** "kırgınlığın ötesinde daha net bir şikâyet, rahatsızlık" dile getirilir.

ÖRNEK:

- Gençliğimizde gezmeliydik oraları asıl. (Hayıflanma)
- Keşke ben de vaktimin çoğunu gereksiz işlere ayırmasaydım, diyorum hep kendi kendime. (Pişmanlık)
- Hasan, zamanında benim sözümü dinlemedin kardeşim. (Sitem)
- Onun yüzünden tüm planlarımız çöpe gitti her zamanki gibi. (Yakınma)

ELEŞTİRİ-ÖZ ELEŞTİRİ

Bir insanı, bir eseri, bir konuyu doğru ve yanlış yanlarını bulup göstermek amacıyla inceleme işine "eleştiri", eleştiriye kişinin kendi kendine yöneltmesine ise "öz eleştiri" denir. Eleştirilerin olumlu da olumsuz da olabildiği unutulmamalıdır.

ÖRNEK:

- Hayırlı bir evlat olamadığım için annemi pek ziyarete gitmedim. (Öz eleştiri)
- Bu kitap yüz yılı aşkın süredir "çağdaş" kalmaya devam edebiliyor. (Olumlu Eleştiri)
- Kitap; okuyucunun zihnini allak bullak ediyor, hiçbir kurgu yerine oturmuyor. (Olumsuz Eleştiri)

TASARI CÜMLESİ

Tasarlanan işlerin, zihindeki planların anlatıldığı cümlelerdir.

ÖRNEK:

- Eğitime verilen iki haftalık korona arasından sonra yeniden okullara dönülmesi planlanıyor.

ONAYLAMA CÜMLESİ

Bir şeyin uygun bulunduğunu ifade eden, bir şeyi tasdikleyen cümlelerdir.

ÖRNEK:

- Salgın ilerlemeden eğitime ara verilmesi yerinde bir karardı.

ŞAŞIRMA CÜMLESİ

Şaşıрма duygusunun yoğunlukta olduğu cümlelerdir.

ÖRNEK:

- Düğüne bu kıyafetle mi gitmeyi düşünüyorsun gerçekten?

VARSAYIM CÜMLESİ

Gerçekte var olmadığı hâlde bir eylemi varmış gibi kabul edip ondan çıkarımlar yapmak amacıyla oluşturulmuş olan cümlelerdir.

ÖRNEK:

Diyelim ki okullar iki hafta aradan sonra yine açılmadı, biz buna da hazırlıklıyız.

ENDİŞE (KAYGI) CÜMLESİ

Bir olay ya da durumun kötü bir şekilde sonuçlanacağı düşüncesini ifade eden cümlelerdir.

ÖRNEK:

- Ya servisten inerken sağa sola bakmadan yola fırlarsa?

ÖN YARGI (PEŞİN HÜKÜM) CÜMLESİ

Bir kimse veya bir şeyle ilgili olarak belirli şart, olay ve görüntülere dayanarak önceden edinilmiş olumlu veya olumsuz yargı içeren cümlelerdir.

ÖRNEK:

- Yüzündeki ciddiyete bakılırsa kesin kötü bir haber verecek.

KARARSIZLIK CÜMLESİ

Yaşanılan tereddüdün işlendiği cümlelerdir.

ÖRNEK:

- Bu iki haftalık ev macerasında en çok kitap mı okusam, soru mu çözsem?

OLASILIK (İHTİMAL) CÜMLESİ

Kesin olmayan herhangi bir durumun ihtimallerini ifade eden cümlelerdir.

ÖRNEK:

- Şemsiyemi alayım çünkü her an yağmur yağabilir.

KÜÇÜMSEME- AZIMSAMA CÜMLELERİ

Küçümseme; değer ve önem vermemek, küçük görmekdir. Genellikle insanlara yöneliktir.

Azımsama ise bir şeyi az görmek, onu eksik veya yetersiz bulmak anlamına gelir.

Azımsama ve küçümsemenin birbirinin yerine kullanılması anlatım bozukluğuna yol açar.

ÖRNEK:

- Bu zayıf hâlinle sen mi üstesinden geleceksin tüm sorunların? (Küçümseme)
- Bu kadarcık yemekle mi ağırlayacaksın tüm misafirleri? (Azımsama)

BEKLENTİ VE GERÇEKLEŞMEMİŞ BEKLENTİ CÜMLELERİ

Gerçekleşmesi beklenen şeylerin ifade edildiği cümlelere **"beklenti"** cümlesi denir. Eğer cümlede bu beklentinin olumsuzlukla sonuçlandığı yani gerçekleşmediği anlamı varsa bu **"gerçekleşmemiş beklenti"** cümlesidir.

ÖRNEK:

- Uzaktan eğitim sürecinde tüm öğrencilerin dersleri istisnasız dinleyeceğini umuyoruz. (Beklenti Cümlesi)
- Takımımızın tüm maçlarda en az birer puan almasını ummuştuk. (Gerçekleşmemiş Beklenti Cümlesi)

SEZGİ CÜMLESİ

Olmuş veya olacak bir şeyi önceden anlamak, kestirmek, hissetmek anlamını içeren cümlelerdir. Olasılık cümlelerinden farklıdır. Olasılıkta her iki ihtimal de söz konusudur. Yani olabilir de olmayabilir de ancak sezgi cümlelerinde durum daha farklıdır. Sonuçtan biraz daha emin olma vardır.

ÖRNEK:

- Eğitime ara verileceğini bakanın konuşmalarından anlamıştım.

YADSIMA (İNKÂR) CÜMLESİ

Bir olayı, bir durumu kabul etmeme, inkâr etme, reddetme anlamını içeren cümlelerdir.

ÖRNEK:

- Hayır, benim oğlum asla yapmaz öyle bir şey.

UYARI CÜMLESİ

Herhangi bir konu, sorun üzerine ilgi çekme, ikaz, ihtar, tembih anlamlarını içeren cümlelerdir.

ÖRNEK:

- Hastalığın daha fazla yayılmaması için evde kal!

ÖNERİ CÜMLESİ

Bir sorunu çözmek üzere ortaya konan teklifi içeren cümledir.

ÖRNEK:

- Koronadan uzak kalmak için ellerini sık sık yıkamalısın.

ÖZLEM CÜMLESİ

Özlem duygusunun yoğun olduğu cümlelerdir.

ÖRNEK:

- Yıllardır güzel bir çalışma ortamına hasretim.

GÖZLEM CÜMLESİ

Bir varlığın, durumun veya olayın niteliklerini gözleme dayalı olarak anlatan cümlelerdir.

ÖRNEK:

- Sonbahar bu bahçeye çok acımasız davranmış, ağaçlarda bir tek yaprak kalmamıştı.

KANIKSAMA CÜMLESİ

Çok tekrarlama sebebiyle etkilenmez olmak, alışmak anlamına gelir.

ÖRNEK:

- Trafik kazası haberlerine o kadar alıştık ki artık başımızı çevirip o habere bakmıyoruz bile.

CÜMLE OLUŞTURMA VE
TAMAMLAMA

- Parçalara ayrılmış ve bu parçaların karışık olarak verildiği sorularda bunların **anlamli ve kurallı** bir cümle oluşturacak biçimde sıralanması istenir.
- Burada dikkat edilmesi gereken "kurallı cümle" kavramıdır. Kurallı cümlede yüklem daima sonda bulunur. Yükleme sona almalı ve diğer birimleri de anlamli şekilde sıralamalıyız.
- Seçeneklerde sıralamanın tamamı verilmişse seçeneklerden giderek cevaba ulaşmak oldukça zaman kazandırır.

ÖRNEK:

1. sabahleyin
2. çekersin
3. kaybedeceğin
4. bütün gün
5. zararını
6. bir saatin

"Sabahleyin kaybedeceğin bir saatin zararını bütün gün çekersin."

- Bazen bir cümle içinde boş bırakılan yerin tamamlanması istenir. Bu durumda seçeneklerden giderek cevaba ulaşmak zaman kazandırır.
- Burada unutulmaması gereken, ekleyeceğimiz kısmın cümleye hem anlam yönünden hem yapı yönünden uygun olmasıdır. Örneğin "Ben..." diye başlayan bir cümle "...gidiyoruz." şeklinde bitmemelidir.

ÖRNEK:

Fikret, 1915'in Ağustos'unda bu hayattan göçüp gider; kırık, yalnız, çokça zorluk ve sıkıntı çekerek ama ----

Cümle "onurlu bir hayat sürerek." ile tamamlanabilir.

DÜŞÜNÇENİN YÖNÜNÜ
DEĞİŞTİREN İFADELER

Cümlede geçen "ama, fakat, lakin, ancak, ne var ki, hâlbuki" gibi sözcükler bulunduğu yere kadar verilen anlamı bulunduğu yerden itibaren ters yönde değiştirirler. Unutmayın, bu sözcükler konuyu değil düşüncenin yönünü değiştirirler.

ÖRNEK:

- Korona ile savaşımız maalesef kayıplarla devam ediyor hâlbuki insanlar daha sıkı önlem alsalar bu kadar çok kayıp yaşanmaz.

DESTEKLEYİCİ VE
AÇIKLAYICI İFADELER

Cümle içindeki bazı ifadeler bulundukları yere kadar olan kısmı bulundukları yerden itibaren biraz daha açıklayacağını veya destekleyeceğini gösterir. Bu ifadeler genellikle şunlardır:

"özellikle, örneğin, mesela, hatta, açıkçası, başka bir deyişle, yani..."

ÖRNEK:

- Okullar iki hafta yani martın sonuna kadar kapalı kalacak.

ÖRTÜLÜ ANLAM

Cümlede açık olarak söylenmediği hâlde cümleden çıkarabileceğimiz diğer anlamlara "örtülü anlam" denir.

ÖRNEK:

- Korona toplantısına Sağlık Bakanı da katıldı. cümlesinden Sağlık Bakanı'nın toplantıya katıldığı bilgisinin yanı sıra başkalarının da bu toplantıda olduğunu anlıyoruz.